

Gemeente Amsterdam
Ingenieursbureau

Openbare Ruimte

Ondergrondse obstakels Kop Weespertrekvaart

Auteur

A. Bakker

Opdrachtgever

Projectbureau Wibaut aan de Amstel

Projectnummer

40361

Documentnummer:			
Autorisatie	Naam	Paraaf	Datum
Controle			
Vrijgave			

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	1
2.	Opzet.....	2
3.	Historie	4
3.1.	Topgrafische ontwikkeling.....	4
3.2.	Buithuizen	4
3.3.	Trekvaart, ringsloot, Keulse Vaart.....	6
3.4.	Rhijnspoorbaan 1848.....	6
3.5.	Kaarten 1849 – 1874 - 1906	6
3.6.	Bedrijven vanaf 1899	7
3.6.1.	Asfaltfabriek de Vulcaan en dropfabriek Atlas.....	8
3.6.2.	Steenhouwerij J. Rinse jr.	8
3.7.	Algemeen Handelsblad 1896.....	8
3.8.	Scheltema 1900	9
3.9.	Kaarten 1912-1920-1932.....	9
3.10.	1929 en 1952: tekeningen van kalkovens	10
3.11.	1932: kadastrale kaarten	10
3.12.	1934: Spoorwegwerken Oost.....	10
3.13.	Volkstuinenpark Vredelust: 1926 en 1934.....	11
4.	Tweede Wereldoorlog.....	12
4.1.	Kompas 1940.....	12
4.2.	Uitbreidingsplan industriegebied Weespertrekvaart.....	12
4.3.	Bombardementen in 1942 en 1943	12
4.4.	Luchtfoto Royal Air Force 27 april 1944	14
4.5.	Luchtfoto TARA B-40 452.....	14

5.	Periode na 1945	15
5.1.	RIC	15
5.2.	Brand op 17 december 1947	15
5.3.	Noodwoning op nr. 9 in 1948	15
5.4.	Aardwerf fabriek en pottenrij 1948-1960	16
5.5.	Brokkelige oever in 1949	16
5.6.	BWT-kaart (ongedateerd)	16
5.7.	Inmeting februari 1952	17
5.8.	Bladen N6 en N7 in 1953 en 1952	17
5.9.	Duivendrecht skade 27 in 1954	17
5.10.	Duivendrecht skade 25-27 in 1959	17
5.11.	Ophoging in 1960	18
5.12.	Fa. L.M. van Tetterode in 1961	18
5.13.	Reactor centrum vanaf 1964	19
5.14.	Foto en situatie 1971	19
5.15.	Situatie te slopen percelen 1975	20
5.16.	1990 boerderij gesloopt	20
5.17.	Loods voor vrachtauto's in 1991	20
6.	Bodemonderzoeken	21
7.	Resumé	23
8.	Conclusies	24
9.	Bronnen	26

BIJLAGE 1 – Situatie Kop Weespertrekvaart	28
BIJLAGE 2 – Kaart uit 1719 (detail): Solitudo en Waslust.....	28
BIJLAGE 3 – Kaart uit 1770	28
BIJLAGE 4 – Topografische kaart circa 1850.....	28
BIJLAGE 5 – Situatie omstreeks 1900.....	28
BIJLAGE 6 – Kade in periode 1906-1914.....	28
BIJLAGE 7 – Bladen N6 en N7 (1912 en 1920)	28
BIJLAGE 8 – Kadastrale tekening met vijf kalkovens.....	28
BIJLAGE 9 – Tekening van kalkoven	28
BIJLAGE 10 – Luchtfoto RAF	28
BIJLAGE 11 – Brand in rubberfabriek “Coelho” op Duivendrechtsekade.....	29
BIJLAGE 12 – Plan voor een noodwoning 1948	30
BIJLAGE 13 – Kaartbladen N6 en N7.....	30
BIJLAGE 14 – Bestektekening loods en bovenwoning Rinse in 1959	31
BIJLAGE 15 – Gezicht van Tuinen tussen Waslust en Solitudo	32
BIJLAGE 16 – Situatie 1971	32
BIJLAGE 17 – Situatie 1975 met te handhaven funderingen	32
BIJLAGE 18 – Fundering loods in 1991.....	33
BIJLAGE 19 – Foto van lage gemetselde muren in 2012.....	34
BIJLAGE 20 – Foto van restant onderbouw op nr. 10 in 2012	34
BIJLAGE 21 – Foto restant onderbouw op nr. 25 in 2012	34
BIJLAGE 22 – Foto van stalen damwand ten oosten van nr. 27 in 2012	34
BIJLAGE 23 – Projectie 1932 – 1980 - 2012	34

1. Inleiding

In opdracht van Projectbureau Wibaut aan de Amstel is nagegaan of ter plaatse van de Kop van de Weespertrekvaart mogelijk ondergrondse obstakels aanwezig zijn.

De bovenbouw van het merendeel van de stenen gebouwen op de locatie is nu gesloopt. Van enkele van die gebouwen resteert nog de onderbouw.

Al tijdens de planvorming was de verwachting dat één van de grotere hobbels gevormd zou kunnen worden door de bodemgesteldheid ten gevolge van eeuwenlange occupatie.

Kaart- en beeldmateriaal eeuw wijst er op dat delen van de locatie vanaf de 17de eeuw bebouwd zijn (geweest), waar dan inderdaad mogelijk funderingsresten te verwachten zijn.

Het Ingenieursbureau heeft in het kader van het bouwrijp maken van de locatie reeds een inventarisatie gemaakt van de diverse soorten maaiveldverharding en de zichtbare nog aanwezige funderingsmuren van opstallen op de locatie.

Om bij het verdere bouwrijp maken het risico op het aantreffen van onverwachte ondergrondse obstakels in de bodem te minimaliseren, zijn historische gegevens verzameld over voormalige bedrijfsactiviteiten met bijbehorende opstallen, kades, insteekhavens, oeverbeschoeiingen, wegen en dempingen.

In dit rapport worden de bevindingen gepresenteerd.

2. Opzet

Wat betreft de Tweede Wereldoorlog was reeds bekend dat er explosieven zijn neergekomen op percelen aan de Duivendrechtsekade.

In dit rapport wordt er een aparte quick scan conventionele explosieven aan gewijd. Hierbij worden recent aangeboorde archieven (de handgeschreven rapporten van de Uitkijkdienst) geraadpleegd en twee luchtfoto's van de Royal Air Force geraadpleegd om de kraters van de ontplofte brisantbommen te kunnen traceren.

Voor de ondergrondse obstakels zijn in april en juni 2012 mei zijn diverse microfiches in het Stadsarchief Amsterdam geraadpleegd.

Het gaat om microfiches van kaarten en tekeningen van de Dienst Bouw- en Woningtoezicht, het Centraal Tekeningenarchief, de Dienst der Publieke Werken, het Kadaster en Stadsgedeelten. Van relevante microfiches zijn afdrucken gemaakt. Tevens zijn afbeeldingen uit de Beeldbank geraadpleegd.

Bij de Dienst Milieu en Bouwtoezicht zijn dossiers van bodemonderzoeken ingezien op 16 mei 2012.

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de microfiches in het Centraal Tekeningenarchief die betrekking hebben op de locatie.

Tabel 2.1: Microfiches. CTA.

nummer	jaar		omschrijving
32479	1938	+	Maken spoorbrug 61S over Korte Ouderkerkerdijk
36871-12	1957	+	Profielen spoorbrug 60S
36871-13	1957	+	Profielen spoorbrug 61S
38988-1	1960	+	Industrieterrein Weespertrekvaart. Situatie ophoging [o.a. dempen haven]
38988-4	1960	+	Profielen [profiel 6: bunker]
39969	1962	-	Nieuwe situatie industrieterrein Weespertrekvaart
40750	1963	+	Houtloods werf Weespertrekvaart
48716	1971	+	Te maken wegbanen bij huis van bewaring
58022	1974	+	Het vergroten van spoorbrug 61S; om te leggen kabels en leidingen t.b.v. bouw onderdoorgang Korte Ouderkerkerdijk
63031	1973		Het maken van een zandbaan tussen de Duivendrechtsekade en de H.j. Wenckebachweg
59576	1967	+	Leveren en verwerken betonnen berschoeiingspalen t.b.v. oevervoorziening op het industrieterrein Weespertrekvaart
59577	1974	+	Het verrichten van grondwerk bij het huis van bewaring
59578	1975	+	Industrieterrein Weespertrekvaart
62477	1963	+	Waterkeringkaart van de Weespertrekvaart

Bron: Centraal Tekeningenarchief.

Wat betreft de secundaire bronnen komt het onderzoeksgebied spaarzaam ter sprake (een paar krantenartikelen in het Algemeen Handelsblad en in De Waarheid plus enkele advertenties).

Getracht is om uit primaire en secundaire bronnen een beeld te krijgen van de vroeg moderne ontwikkeling van de onderzoekslocatie en van bedrijven aan de Duivendrechtsekade 1-30 sinds de eerste vermeldingen in 1899.

Van de verzamelde gegevens kunnen genoemd worden:

- Buitenplaats "Solitude" aan de Weespertrekvaart;
- richtlijn bij slopen van buitenplaatsen omstreeks 1800;
- Verbreding en verdieping Weespertrekvaart tot "Keulse Vaart" onder de "kanalen-koning" Willem I;
- Aanleg Rhijnspoorweg;
Graven short cut van Weespertrekvaart naar Amstel
- Diverse foto's van Jacob Olie 1894-1897;
- Bedrijvigheid langs de Weespertrekvaart: tijd. "Kristal", N.V. "Foltu", Fa. v. Tetterode, kalkovens, boerderij "Rust van Onrust", weverij en steenhandel G. Rinse en (net buiten de locatie asfaltfabriek en dropfabriek De Atlas);
- Spoorwerken Oost in de jaren dertig; verlegging spoorbaan naar oosten
- Bommen en luchtafweergranaten op percelen aan de Duivendrechtsekade;
- Ontwikkeling Industriegebied Weespertrekvaart vanaf jaren zestig;
- Vestiging van Reactor Centrum aan de Wenckebachweg in de jaren zeventig;
- Spoorwegwerken Zuid-Oost en afschuiving van het oostelijk talud van de spoorbaan Amstel-Utrecht en aanpassing viaduct 61S over de Korte Ouderkerkerdijk;
- Opstallen langs Weespertrekvaart in 1975;
- Zinkers (recent in kaart gebracht in opdracht van Waternet)
- Etc.

De beschrijving van de verzamelde gegevens is min of meer chronologisch gerangschikt naar de vroeg moderne tijd, de vestiging van de eerste bedrijven, de Tweede Wereldoorlog en de naoorlogse periode.

3. Historie

3.1. Topgrafische ontwikkeling

De locatie is gelegen ter plaatse van een voormalige deel van de Groot Duivendrechtse polder

In 1629 werd het Diemer meer (Watergraafsmeer) droog gemaakt nadat een ringdijk was aangelegd en een ringvaart gegraven.

Ten gevolge van de droogmaking van het Diemer (en het Bijlmer) meer nam de boezemcapaciteit af, waardoor het noodzakelijk werd de Groot Duivendrechtse polder in te stellen in 1637. De polder werd bemalen met molens langs de Amstel en de ringvaart van de Watergraafsmeer (Hoek Ostende 1977). De laatst genoemde molen, de 'Duyvendregter Groote Molen', bevindt zich net buiten de locatie.

Een deel van de ringvaart van de Watergraafsmeer werd onderdeel van de Weespertrekvaart in 1638, die nog lang Rinsloot zou heten.

3.2. Buitenhuizen

Langs de Ringsloot verzezen enkele buitens, waaronder Waschlust en Solitude (ook wel Solitudo of Lindenhove genaamd).

Solitude wordt in de boeken van hoogheemraadschap Amstel en Vecht, polder Groot Duivendrecht, genoemd in 1713. Dan verkopen de poldermeesters 36 roe, 7 voet en 5 duim kadijk ten W. van "Solitude" aan de eigenaar Johannes Rijndersz onder voorwaarde dat Johannes zijn landerijen naar het oosten naar de poldermolen toe niet met hoge bomen mag beplanten.

De poldermolen bevond zich ten zuidoosten van de onderzoekslocatie.

De buitens Waslust en Solitudo (met ertussen twee opstallen op een ander terrein) zijn aangegeven op de gravure van Pieter van den Berge uit 1719 (bijlage 2).

Op de ets van Daniël Stopendaal en Hendrik de Leth uit 1725 zijn twee gebouwen te zien op hofstede Solitudo, dat behoorde aan de heer Reinders. Eén van de gebouwen (met twee bouwlagen) stond loodrecht op de Weespertrekvaart. Op de achtergrond is een lager gebouw getekend.

In hetzelfde jaar 1725 maakten Stopendaal en De Leth een ets van de "Tuinen aan de Ringsloot, tussen Waslust en Solitude"

De hofstede Solitudo beschikte over een haventje, zoals te zien is op de ets van P. van den Berg uit 1719 en de gravure van P.Mol uit 1770 (bijlage 3).

Bovendien is ten zuidwesten van het huis een ovale vijver aangelegd. De geometrische siertuin ten zuidoosten van het huis is nog aanwezig in 1770.

3.13. Volkstuinenpark Vredelust: 1926 en 1934

Op blad N6 uit 1926 is te zien dat evenwijdig aan de spoorlijn een watergang is gegraven. Op de strook tussen de spoorloot en de watergang zou later het volkstuinencomplex "Vredelust" komen.

De Korte Ouderkerkerdijk is nog recht. De bernsloot is gedempt.

Op de kaart N6 uit 1934 is met een pennestreek de noordoostelijke begrenzing van een toekomstig volkstuinenpark aangegeven. Zes jaar later zijn twee series volkstuinen aan weerszijden van een ontsluitingsweg evenwijdig aan de spoorlijn te zien.

Het complex "Vredelust" is in 1953 in noordoostelijke richting uitgebreid op enkele percelen voormalig weiland met een tweede ontsluitingsweg die uitkwam op de Duivendrechtsekade, iets ten noordwesten van perceel nr. 20. Vanaf de kade was een overhaal naar de Weesperrekvaart (onder andere voor het overvaren van koeien van boer Van Rijn van de boerderij Rust van Onrust op Duivendrechtsekade 20).

5.13. Reactorcentrum vanaf 1964

De locatie H.J.E. Wenckebachweg 4 was sinds 1964 in gebruik bij het Reactorcentrum Nederland, dat over een isotopenlaboratorium beschikte (Chemielinco 1991, p. 8). Op de stadskaart 1:2.000 uit 1965 is aangegeven "Reactor Centrum". Volgens mondelinge informatie bevonden er zich barakken van het Reactorcentrum Nederland (Bethe 2004).

Op CTA-tekening 48716 uit 1971 is een L-vormig complex "Reaktor-Centrum Nederland" aangegeven. Op foto's van de Beeldbank is te zien dat het om één bouwlaag ging. Het complex is in gewijzigde vorm nog zichtbaar op kaartbladen N6 uit 1980 (onder andere uitbreiding richting watergang langs spoorbaan) en 1996, alsmede op een situatie uit 1999, behorend bij een rapport van OMEGAM.

Volgens Chemielinco (1997) was de locatie in gebruik als opleidingscentrum ten tijde van het indicatief bodemonderzoek bedrijvengebied Weespertrekvaart-Noord.

Op de situaties uit 1996 en 1999 is op het oostelijke deel van het terrein een opstal aangeduid als 'sporthal'.

In de Stadsatlas Amsterdam (Bakker et al. 2006) is een braakliggend terrein weergegeven. Bekend is dat er toen materieel voor de bouw was opgeslagen.

OMEGAM heeft in 2000 een asbest-in-grondonderzoek uitgevoerd op het perceel H.J.E. Wenckebachweg 4

"De aanleiding voor het onderzoek is het, bij de sloop van het pand, door de sloer aangeroffen asbest houdendn plaatmateriaal in de ophooglaag. Volgens de sloper is langs de gebouwen tijdens de bouw een anderhalf meter diepe sleuf geweest. Daar is mogelijk asbest in terecht gekomen van oplaatmateriaal dat daar heeft gestaan en is gezaagd voor verwerking in den panden (OMEGAM 2000, p. 1).

Uit het onderzoek is gebleken dat er verdeeld over de locatie hecht gebonden asbest voorkwam op het maaiveld en in de grond. In mengmonster M3 overschreed het gewogen asbestgehalte de interventiewaarde van 100 mg/kg d.s.

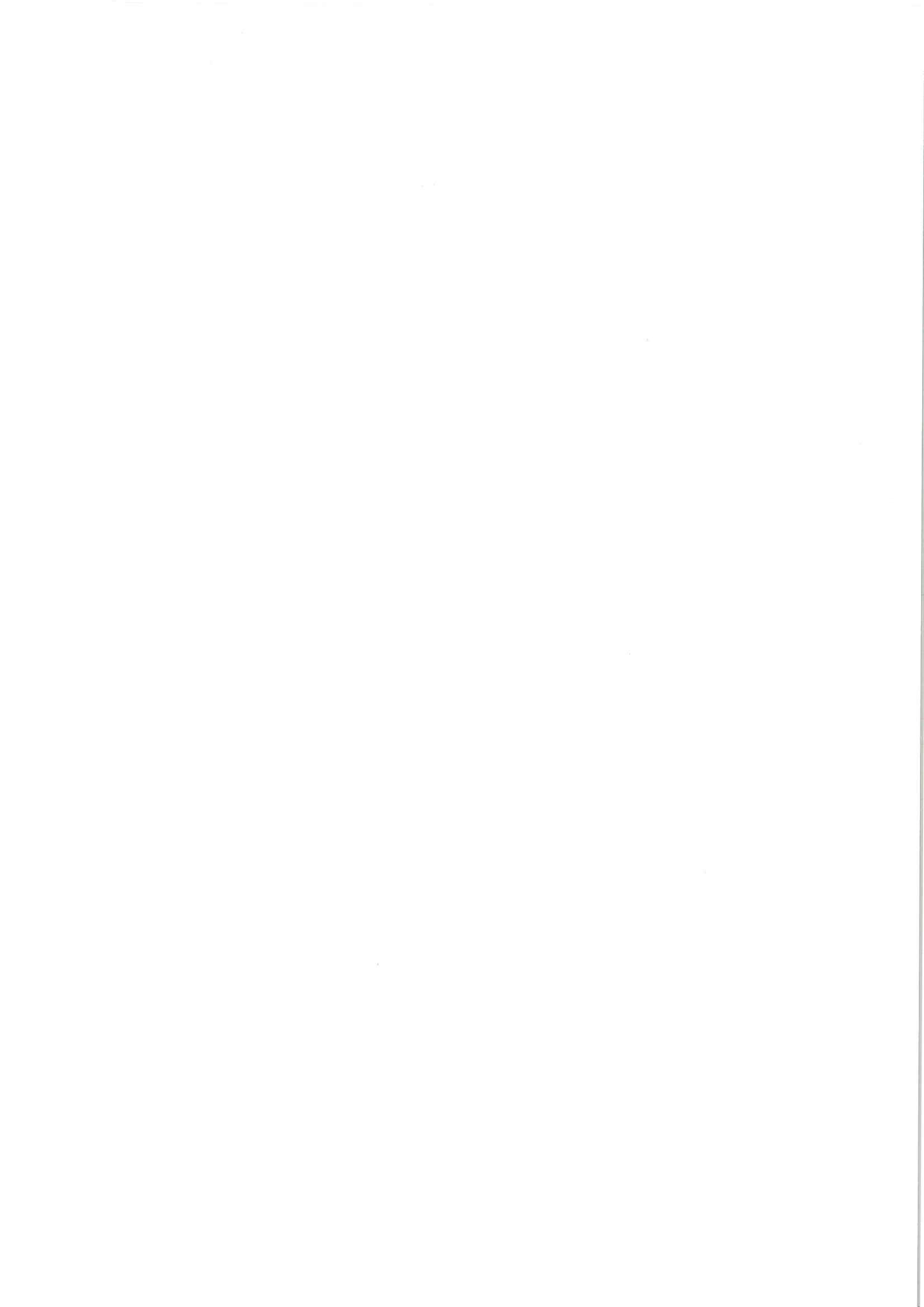
Vervolgens heeft BK in september 2003 alle asbesthoudende materialen van het maaiveld verwijderd via hand-picking, waarna de 550 m² grote deellocatie M3 is afgedekt met waterdoorlatend geotextiel (Jogetex NG12) en een laag van circa 10 cm schoon zand vooruitlopend op een tijdelijk aan te brengen verharding (met bijvoorbeeld stelconplaten).

5.14. Foto en situatie 1971

Een foto uit 1971 van de Weesperzijde in de Beeldbank bevat als onderschrift: "Gebr. Steinke, Duivendrechtsekade 11-12C, enz.". De foto vertoont rechts van het woonhuis op nr. 10 twee langwerpige loodsen, beide voorzien van gemetselde tuitgevels.

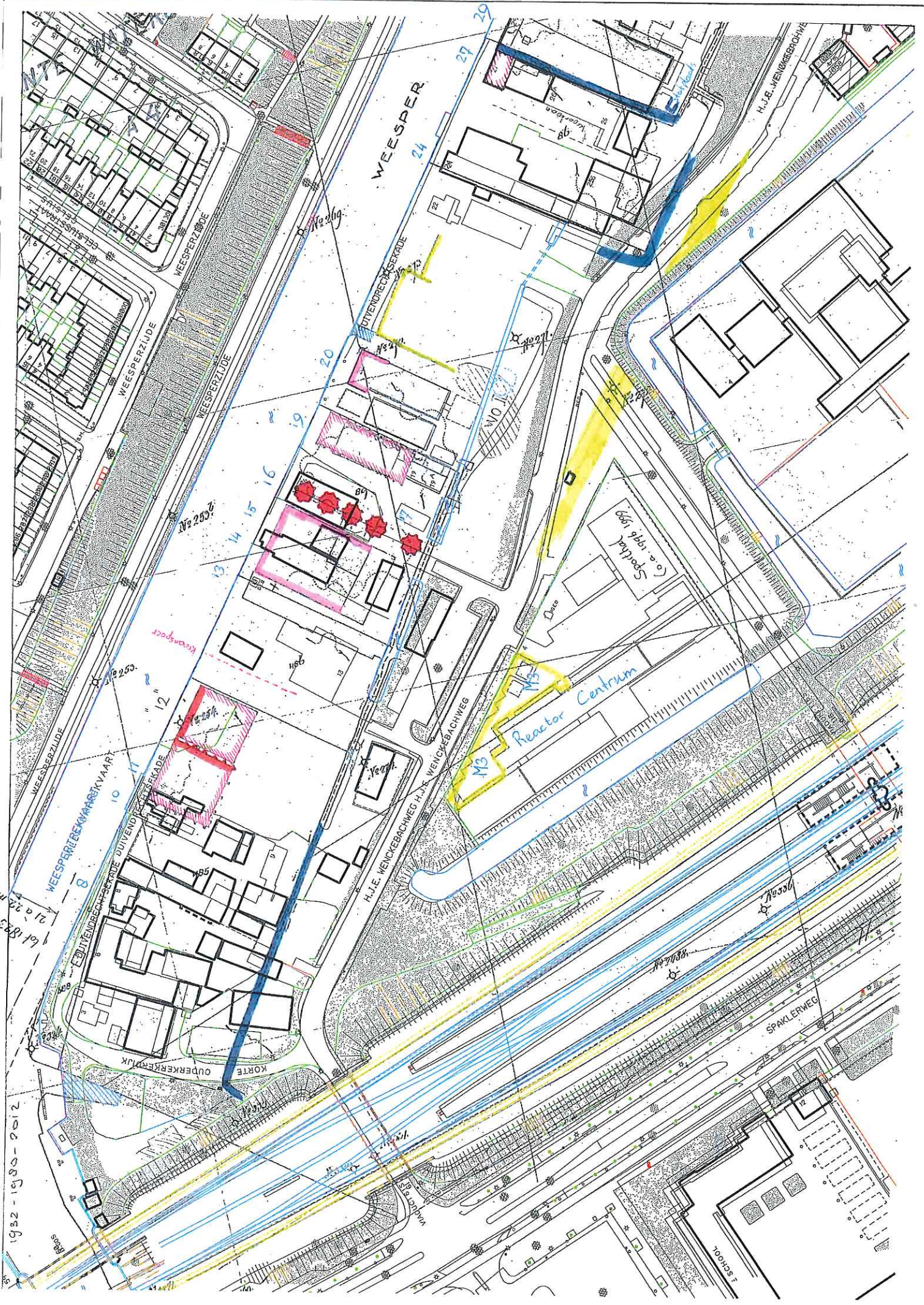

N6 1912 + N7 1920

BIJLAGE 23 – Projectie 1932 – 1980 - 2012

1932-1933-2012
210-001-2561